

**Fazail
İsmayıllı
Büyükkisi**

(əvvəli ötən sayımızda)

Cürəti qorxumun əlindən alıb,
Yaxamı yuxumun əlindən alıb,
Varımı yoxumun əlindən alıb,
Şeir yazıram.

Di gəl bu bazarın döz qiymətinə,
Bircə şey tapılmır öz qiymətinə,
Mən sözü alıram söz qiymətinə.
Şeir yazıram.

Bu iki bənd şeirinizdə nə dərin mənalar ifadə olunur Ənvər Rza.

Siz dünyaya Azərbaycan demokratik Cümhuriyyəti dövründən 19 il sonra göz açdırın. Bu 19 il ərzində bolşevik cəlladları Cümhuriyyət Qurucularını güllələdilər, Vətəndən didərgin saldıqlar Sosializmin qisasçı ideoloqu Lenin cəhennəmə tez vəsil oldu. SSRİ-nin memarı sayılan sadist Stalin yüz milyonlarla günahsız insanları qətlə yetirdərək anormal bir dövlət qurdur, adı da belə oldu – Sovet dövləti – qırdaş respublikanın dövləti. O bu dövlətə kimləri başçı təyin etdi, onları bir-bir gülləldəti. Azərbaycanda təyin etdiyi başçılarından tekce Mircafer Bağırovu güllələdə bilmədi. Sözsüz ki, Stalin Mircəfər Bağırovu da güllələdəcəkdi. Ömrü çatmadı, onu da Xuruşov güllələtdig Bunları sən gözəl bilirsən ezziz dostum Ənvər Rza. Sənin nəslini də, mənim nəslimi də ağa nəslə olduğuna görə sənmədiğinə görə 30-cu, 40-ci illər biçdi.

O vaxtın görkəmli şairlərdən Əhməd Cavad, Mikayıll Müşfiq, Əmin Abid (Gültəkin) və digərləri də güllələndilər. Hüseyn Cavidə Sibire sürgün edildi. Yalnız quruya ağı, nahaqqə haqq deyərlərə yazıl-yaratmaq üçün şərait yaratırdılar. Rəsul Rza müsavat ingilisin ayağını yalayanda dedi: «Köhne Bakılısı Stalinə yaltaqlandı. Süleyman Rüstəm tara qənim kəsildi. Sar-sağ it ulduza hürdüyü kimi Rəsul Rza da saza doğru belə hürdü:

Heç bi sazin tellərində
Çalınmamış nəğməm mənim.

Akademik Məmməd Cəfər Rəsul Rzanın saza qarşı belə amansız hökm çıxmasını yumşaq şəkilde söz sənətinə zidd fikir kimi qiymətləndirmişdir. Sonra Azərbaycanın sərbəst şeirinin bayraqdarına məsləhət görmüşdür ki, Azərbaycan klassik şairlərinin şeirləri haqqında belə xoşa gəlməz «cunali təşbehli şeirlər», «xinalı qafiyələr», «köhnə alaciq cıgvıları kimi sətirlər», «cəhərə kimi sizildayan birkaya» və digər bu kimi ifadələri işlətməsin, bunun əvəzine ifixarla-

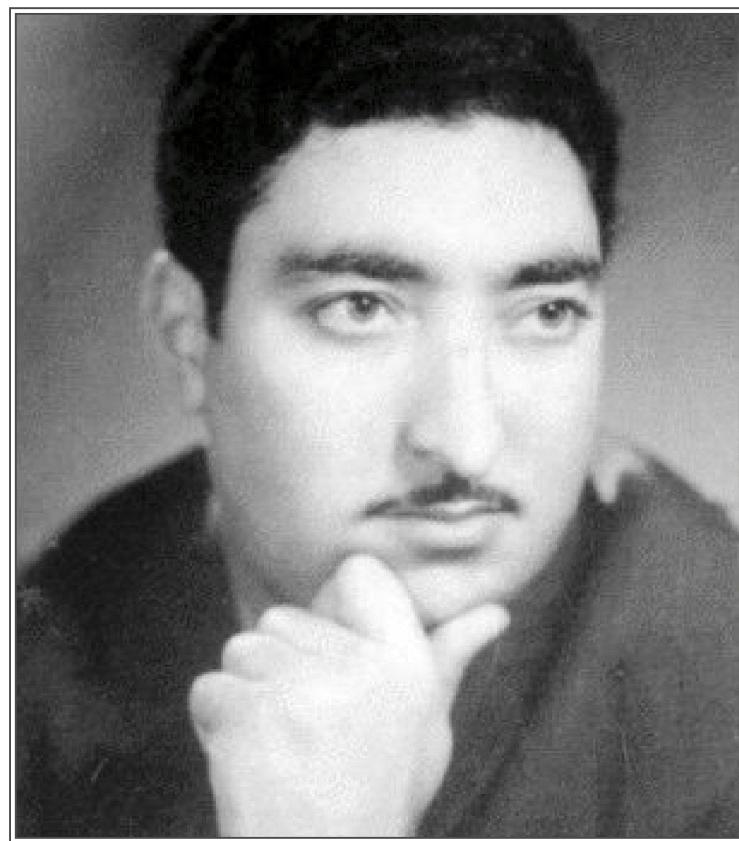
Nizamilerin, Fizulilərin, Sabirlərin varisləriyik söylösin». Bəs Rəsul Rza niyə saza qənim kəsildi. Niye Azərbaycan klassiklərinin şairlərini lağ'a qoydu. Çünkü saz Oğuz Türklerinin ruhudur. Nizami Fizuli, Sabirə Oğuz Türklerinin şairidir.

Bunun səbabını ham plagiarism

Rəsul Rzanın milli kimliyində, ham də sərbəst şeirin onun başını xarab etməsində axar-maq lazımdır. Bəlli Anarın Dədəsi olan Rəsul Rza Anara pis dədəlik eləməyib. Yalnız Anar sağ olana qədər onun plagiarism poesiyası sağ ola bilər. Anarsa bəsmərtəbəli evin altıncı mərtəbəsindən aşandan sonra heç kimin yadına düşməyəcək.

Söz yox ki, Rəsul Rzayevin də Anar Rzayevin də orta səviyyədə əsərləri var. Orta səviyyəli əsərlər ölü əsərlər sayılır. Hə-

xalqlar əvvəl kommunistə çevriləli, sonra da kommunizm bayrağı altında birləşməli idi. Hitler də bunu belə anlayırdı: «Deməli Stalinin bu məqsədi gerçəkləşərə yer üzündə alman milleti, alman dövləti olmayacaq. Bundan dəhşətə gələn Hitler alman xalqının müdafiəsine qalxdı. Hebs olundu. Həbsxanada «Mənim mübarizəm» əsərini yazdı ve bu əsəriyle alman xalqını dərindən düşündürdü. Müharibə başlayanda sizin 2 yaşınız da yox idi. Müharibə sizin ailənizin taleyində də öz acı izlərini qoydu. Atanız İsmayıll kişi ağa sayıl-dığı üçün yene də sürgün edildi. O, Kəlbəcər üşyanında iştirak etmişdi və təsadüf nəticəsində güllələnməyib üç il sürgün edilmişdi. Amma o, ENKGVEDENIN nəzərində sovet dövləti üçün təhlükəli adam sayılırdı. Ona görə də ENKGVDE atanızı yeniden həbs etdirdi. Atanız uzun

Ənvər Rzanın ruhu ilə səhbətim

gah bu ata və oğul şair və nasır deyil, orta səviyyəli ədəbiyyat adamları müəllimi olsayırlar bu qədər ağır günaha batmadılar.

Azərbaycan sovet şairləri arasında güllələnmədən canlarıni qurtaran şairlər arasında ən üstün sayılan şair Səmed Vurğundur. O da öz dövrünün şairləri kimi Stalini tərifləməyə məcbur idi. Amma o Staline tərifini Bakının sayısan ulduzları, çad-

müddət həbsdə qadandan sonra həbsdən ağır xəstə vəziyyətində azad edildi və cavan yaşlarında rəhmətə getdi. *Qardaşınız Əli müəllimin də taleyi faciəli oldu. O, 1939-cu ildə əsgər getmişdi, 1942-ci ildə almanlara əsir düşmüştü. Əsirlikdə Əbdürəhəman Fətəlibəylinin (Dudəngunsuinin) Komandan olduğu, Azərbaycan regionuna cəlb edilməsi, orada ober leytenant rütbəsində 45-ci*

öz əksini tapmışdı. Bu mövzunu dahiyanəliklə qələmə aldığımız üçün bu haqda bir qədər sonra daha etraflı səhbət açacağam. İndi də sizin gənclik illerinizdən danışım. Siz 1957-ci ildə (mən anadan olduğum ildə) Kəlbəcər rayonun orta məktəbini gümüş medalla bitirdiniz və Azərbaycan Pedaqoji İnstitutunu Xarici Dillər fakültəsinə qəbul oldunuz və həmin institutu fərqlənme

Xruşov onu şəxsiyyətə pərəstlikdə və Lenin ideyalarına xəyanətdə suçlayırdı. Xuruşovun həkimiyəti dövründə qələm sahibləri, tələbələr xüsusiyyətə dissidentlər fəallaşmağa başladı. Bu dövrde Güney Azərbaycanın böyük şairi ustad Şəhriyarın «Heydərbabaya salam» və digər şairləri Quzey Azərbaycanına ayaq açdı. Bu dövrde Azərbaycanı iki yerə bölən «Gülüstan» və «Türkmənçay» müqavilələri mövzusunda həm tələbələr, müəllimlər, həm də digər ziyanlılar arasında səhbətlər genişləndi. Həmin dövrde Bəxtiyar Vahabzadənin qələmə aldığı «Gülüstan» poeması da Şəki qəzetində çap olundu, Əlyazmalar şəklinde oxucular arasında yayılıraq dillər əzberi oldu. Bütün bunlar Sizin şair ruhunuzda böyük təbəddulat yaratdı. Şəhriyarın «Rüstəmə məktub» şeirindəki bu beytinə:

Demə dağ-daşdı Süleyman,
səni məndən ayıran şey,
Bir çibandır çıxıbdır gözilən
qaş arasında.

Cavab olaraq Şəhriyara məktub şeirini yazdırınız. Həmin şeirin üç bəndi belədir:

Şəhriyaram niyə elə göynədin,
Sizildətin bütün eli-obanı.
Körpəsinə layla deyir analar,
İndi burda sənin Heydərbabani.

Övlad odluq bir müqaddəs yurda biz,
Əylimdək çatında biz, darda biz
Üşümüşük, titrəmişik burda biz,
Üşyəndə Savalanın çobanı.

Aramızı kəsməz heç çay, heç dərə,
Nəğmən aksın yamaclarla, döşlərə,
Dönəm gərək iti sıvri neştərə,
Desəm gərək o dediyin çivanı.

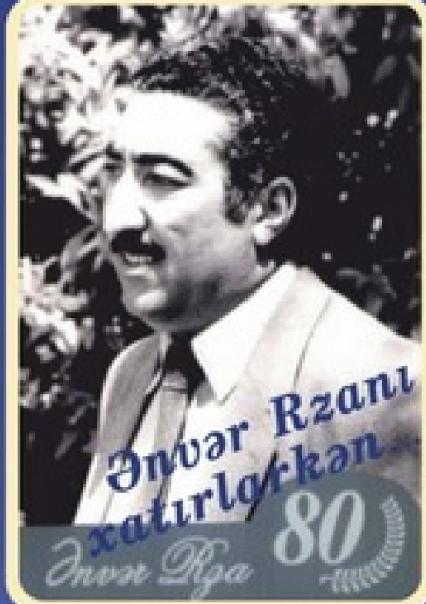
Davamı var...

ƏLİ İSMAYILOV

ƏLİ İSMAYILOV

Ənvər Rzanı xatırlarkən...

Ənvər Rza
xatırlarkən
80

rasız, boyasız el qızları vasitəsi ile çatdırıldı. Belə təriflərə görə onu qınamaq olmaz. Çünkü belə təriflərdən Xəqani Manuçohrə, Nizami də Axsitanə söyləmişdir...

Əziz dostum Ənvər Rza! Siz anadan olan ildə yəni 1939-cu ilin dekabr ayında sadist Stalin Hitlerlə döyüşməməkbarədə on illik sülh müqaviləsi bağlanmışdı. Təbiətə çılğın olan Adolf Hitleri faşist Hitlerə çevirən və kommunizm quran communist Stalin idi. Staline görə bütün ilə qədər xidmət etmişdi. Mühabibə qurtarandan sonra onu «Vətən xaini» kimi 25 illiyə Sibir sürgün etmişdilər. Stalin cəhənəmə vasıl olandan dörd il sonra yəni 1957-ci ildə Sibir sürgünündən azad etmişdilər. Lakin Sibirde ağır işlərdə İsləməyə məcbur edildiyindən ağır vərəm xəstəliyinə tutulduğundan qar-

dəşiniz cavan yaşlarında rəhmətə getmişdi.

Əziz dostum Ənvər Rza! Mürahibə dövrü sizin poeziyanızda bütür dəhşətləri və incəlikləriyle